

**Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка**

**Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання**

Гарбар В.В., Касіяник І.П., Матуз О.В., Придеткевич С.С.

ГЕОТУРИЗМ: практикум

**Кам'янець-Подільський
2024**

УДК 338.78:91(075.8)
ББК 26.8я73
Г 35

*Рекомендовано до кафедри географії та методики її викладання
Природничо-економічного факультету
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка
(протокол № 11 від 12 вересня 2024 року)*

Рецензенти:

Лисак В.Ю. – кандидат економічних наук, доцент управління персоналом Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Чернюк Г.В. – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Гарбар В.В., Касіяник І.П., Матуз О.В., Придеткевич С.С.

Г 35 Геотуризм: практикум. – Кам'янець-Подільський: Видавничо-поліграфічне підприємство «'Апостроф», 2024. – 72 с.

Практикум «Геотуризм» підготовлений відповідно робочої програми освітньої компоненти «Геотуризм» для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальностей природничо-економічного факультету. Видання містить загальні методичні рекомендації, розподіл часу за змістовим модулем і темами, методичні рекомендації до виконання практичних занять, список рекомендованих основних та додаткових літературних джерел. Використання навчального видання забезпечить формування навиків розробки та реалізації заходів у сфері геотуризму.

УДК 338.78:91(075.8)

ББК 26.8я73

©Гарбар В.В., 2024

©Касіяник І.П., 2024

©Матуз О.В., 2024

©Придеткевич С.С., 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ГЕОТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ...	14
Практична робота № 1.....	14
Практична робота № 2.....	20
Практична робота № 3.....	25
Практична робота № 4.....	30
Практична робота № 5.....	35
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕОТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ	41
Практична робота № 6.....	41
Практична робота № 7.....	47
Практична робота № 8.....	53
Практична робота № 9.....	58
Практична робота № 10.....	63
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.....	71

ВСТУП

1. Метою вивчення освітнього компоненту є формування уявлень про геотуристичний потенціал регіону та формування практичних навичок організації туристичної діяльності на його базі. Зміст дисципліни зорієнтований на використання туристичного потенціалу території крізь призму географічної спеціальності та організації геотурів і розвитку відповідної інфраструктури, що потребують ознайомлення з основними законодавчими та нормативними документами, що регламентують функціонування туристичної роботи.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма здобуття освіти
Рік навчання	2024-2025
Кількість кредитів ЄКТС	4
Загальний обсяг годин	120
Кількість годин навчальних занять	40
Лекційні заняття	20
Практичні заняття	20
Самостійна робота	80
Форма підсумкового контролю	Залік

3. Статус дисципліни – вибірковий освітній компонент професійної підготовки.

Денна форма здобуття освіти. Пререквізити формуються на основі окремих тем із краєзнавства та шкільної туристичної роботи. Кореквізити: формує основу для подальшого поглиблення географічних знань при вивченні дисциплін географія материків і океанів, географія України, ландшафтознавство.

5. Програмні компетентності навчання:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, а також географії та історії і характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних
-----------------------------------	---

	умов організації освітньо-виховного процесу в закладі загальної середньої освіти.	
	СК 03	Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).
	СК 05	Здатність розуміти та пояснювати особливості фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язки у ландшафтах та біогеоценозах.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни

ПРН 04	Вміння пояснювати просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.
---------------	--

7. Методи навчання:

За джерелом інформації:

- словесні: розповідь, пояснення, бесіда;
- наочні: ілюстрація, демонстрація, самостійне спостереження;
- практичні: вправи, практичні роботи;

За ступенем керування здобувачами вищої освіти:

- навчальна робота під керівництвом викладача;
- самостійна робота з літературними джерелами;
- письмова робота, лабораторна робота;

Методи стимулювання інтересу до навчання:

- навчальні дискусії;
- створення ситуацій пізнавальної новизни;
- створення ситуацій зацікавленості.

Самостійна робота.

Дистанційний метод навчання в інформаційній системі Moodle.

7. Форми поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів здобувачів при обговоренні теоретичних питань, виконанні практичних завдань. Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Відвідування занять. Очікується, що всі здобувачі освіти відвідають лекційні та семінарські заняття курсу. У будь-якому випадку здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. «Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка» URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

8. Поточний контроль (50 балів)

Якщо здобувач освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної та менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття здобувач освіти має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Здобувачу освіти, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Здобувач освіти, знання, уміння і навички якого на навчальних

заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з непередбаченою або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховують бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Максимальна кількість балів, яку можна отримати на практичному занятті – **12 балів** за одну тему (за умови виконання всіх різновидів роботи, передбачених планами практичного заняття).

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими

(репродуктивний)		знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняття. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити висновки;

		відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у

		навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
--	--	---

Поточний і модульний контроль (90 балів)		СР	Сума
Змістовий модуль 1 (90 балів)		10	100
Поточний контроль	МКР		
50 балів	40 балів		

9. Модульна контрольна робота (40 балів)

Після вивчення освітнього компоненту здобувачі пишуть модульну контрольну роботу. Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються усі студенти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульна контрольна робота проводиться у формі письмової відповіді на запропоновані запитання. Максимальна кількість балів за МКР – 40 балів.

Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість набраних балів повинна становити не менше 24, у іншому випадку МКР потрібно виконати повторно. Здобувачі освіти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Оцінювання модульної контрольної роботи

Шкала ECTS	Бали	Критерії оцінювання
«відмінно»	40-36 бали	Здобувач вищої освіти у відповідях на варіант МКР демонструє глибокі знання з освітньої компоненти повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та послідовно формулює текст відповідей на поставлені завдання.
«добре»	35-31 бали	Результати відповідей здобувача вищої освіти на варіант МКР відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх.
«задовільно»	30-25 бали	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на питання МКР, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.
«не задовільно»	24 і менше бали	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей.

		Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо.
--	--	---

10.Контроль за самостійною роботою (10 балів)

Контроль за самостійною роботою відбуватиметься за допомогою бесіди (опитування). Для самостійного опрацювання запропоновано 15 запитань, їхнє виконання оцінюватиметься 10 балами. Оцінювання самостійної роботи ЗМ 1: «1-2» – незадовільно, «2-5» – задовільно, «5-8» – добре, «8-10» – відмінно.

Академічна

доброчесність.

https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSIMUozdmc2Ti0xY3MzMS1hbjlXLVVQSDZmNjU4/view?resourcekey=0-WAE6ceQZqhHelYoJoPZ3Kg

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Неформальна освіта. Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)».

URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-

Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю). В неформальній освіті: закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю); підготовка конкурсної наукової роботи; призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт; призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді; В інформальній освіті: наявність наукової публікації; волонтерська діяльність.

Засоби діагностики результатів навчання:

Завдання поточного контролю, бесіда, усне опитування, письмові завдання, завдання модульної контрольної роботи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ОСНОВИ ГЕОТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Практична робота № 1

ТЕМА 1. Теоретичні основи геотуризму

МЕТА: Ознайомитися з концепцією геотуристичної діяльності. Розглянути теоретичні основи функціонування геотуризму. Розвивати навички теоретичного аналізу структури між наукових зв'язків та предмету дослідження конкретної наукової дисципліни. Виховувати працелюбність і старанність при здійсненні досліджень та повагу до наукової роботи.

ОБЛАДНАННЯ: Фахові літературні джерела.

ПИТАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Основи геотуризму.
2. Геотуризм, як навчальна дисципліна.
3. Функції геотуризму.
4. Популяризація геології та геотуризму

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. Обрати регіон для розробки індивідуального геотуристичного маршруту.
2. Проаналізувати підходи до розуміння геотуризму, обґрунтувати їх практичну складову при розробці геотуристичного маршруту.
3. Охарактеризувати перспективи реалізації основних функцій геотуризму на геотуристичному маршруті.
4. Навести приклад 10 компетентностей (у тому числі вмінь та навичок) сформованих в процесі реалізації ОП, які можуть бути реалізовані в сфері геотуризму.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ

ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Вибір конкретного регіону для розробки індивідуального геотуристичного маршруту є основою розуміння принципів реалізації

геотуристичної діяльності. Покрокове вивчення регіону, розробка маршруту і геотуристичного продукту на його основі а також наступне представлення і оцінка ефективності впровадження є освітньою віссю практичного курсу дисципліни «Геотуризм».

Для розробки пропонуються конкретні регіони де розвиток геотуризму є перспективним але на сьогодні малореалізований, а постійні маршрути не функціонують. Критерієм пропонованих регіонів є невелика відстань від місця здійснення освітньої діяльності для зручності організації експедиційних виїздів що є складовою індивідуального завдання та самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Допускається власна пропозиція регіону дослідження, яка може бути узгоджена та затверджена після обґрунтування її доцільності.

При виборі регіону необхідно врахувати можливість реалізації тут денного переходу, атрактивність ландшафтів та транспортну доступність.

2. Існування декількох трактувань поняття «геотуризм» обумовлене існуванням різних наукових шкіл що його вивчають та впроваджують. Залежно від базової освіти дослідників, практичних умов та форм реалізації допускаються широкий та вузький контексти розуміння терміну. При цьому префікс «Гео» не може бути виключною монополією геологічної науки, хоча саме на її засадах класично цей напрямок сформувався.

Широке розуміння поняття передбачає вихід за межі літологічного компоненту (однак зі збереженням його пріоритетності) та охоплення регіонального ландшафту, загалом, що є традиційним для географії. Це у свою чергу визначає особливості організації геотуристичної діяльності: форми, інфраструктуру, економічну ефективність та просвітницький вплив.

Вибір конкретного підходу дозволяє формулювати концепцію геотуристичної діяльності та максимально збалансовано врахувати ресурсний потенціал спрогнозувавши умови розвитку.

3. Реалізація базових функцій є передумовою відповідності конкретного маршруту критеріям геотуристичної діяльності. Так

просвітницька функція реалізується в результаті прямого сприймання геотуристичних об'єктів, розуміння їх складу, будови та походження. Для її реалізації маршрут має включати еталонні об'єкти з максимально забезпеченими умовами сприйняття (наприклад огляд з найбільш вигідного ракурсу).

Виховна функція реалізується засобами усвідомлення цінності геотуристичних об'єктів чи ландшафту загалом для конкретного учасника. Для цього процес подолання маршруту має стимулювати позитивні емоції та викликати стійкі асоціації із ціннісними орієнтирами.

Важливим є також демонстрування деструктивних наслідків антропогенного впливу, як негативного прикладу (але з цим скоріше за все добре впорається місцеве населення).

4. Розробка ефективного геотуристичного маршруту потребує мобілізації багатьох компетентностей, якими Ви оволодівали в процесі навчання. Зокрема тут необхідні навички польового дослідження, картографічного моделювання, ландшафтного аналізу, знання літології та геоморфологічних особливостей, вміння організувати екскурсійну роботу, формувати бізнес-план та навички соціальної комунікації.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. Вибрати регіон дослідження. Обґрунтувати його гіпотетичну ефективність з геотуристичних позицій. Вказати межі регіону.
2. Заповнити таблицю 1.1.

Таблиця 1.1.

Відповідність маршруту концепції геотуризму	
Відповідність до інтерпретації Томаса Хосе	
Відповідність до інтерпретації «геологічний	

туризм»	
Відповідність до інтерпретації «Географічний туризм»	

3. Заповнити таблицю 1.2.

Таблиця 1.2

Як реалізуються функції геотуризму на Вашому маршруті	
Просвітницька	
Виховна	
Екологічна	
Інші функції	

4. Заповнити таблицю 1.3.

Таблиця 1.3

Компетентність	Роль в організації геотуристичної діяльності

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ:

1. Формування базового уявлення про геотуризм як напрямок досліджень та практичної фахової діяльності.
2. Формування мотивації до вивчення навчальної дисципліни через практичну діяльність.
3. Усвідомлення місця геотуризму в системі власної фахової підготовки.

МОЖЛИВІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ:

- 1) порушення правил безпеки;

- 2) формальне ставлення до вибору індивідуального регіону досліджень;
- 3) нерозуміння мети геотуристичної діяльності.

ДОПОМІЖНІ ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.
2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.
4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

Додаткова

1. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменяр, 2018. 256 с.
2. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Назвіть підходи до трактування поняття геотуризм.
2. Які компетентності професійної підготовки фахівця географа забезпечує геотуризм?
3. Назвіть ознаки геотуризму.
4. Які функції реалізує геотуризм?

5. Назвіть принципи освітньої функції геотуризму.
6. Вкажіть основних суб'єктів геотуризму.

Практична робота № 2

ТЕМА 2. Геотуристичні ресурси

МЕТА: Ознайомитися з підходами до структуризації геотуристичних ресурсів. Розглянути умови ефективного використання геотуристичних ресурсів. Розвивати навички теоретичного аналізу структури між наукових зв'язків та предмету дослідження конкретної наукової дисципліни. Виховувати працелюбність і старанність при здійсненні досліджень та повагу до наукової роботи.

ОБЛАДНАННЯ: Фахові літературні джерела, навчальні атласи, дистанційні знімки регіону дослідження.

ПИТАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Туристичний ресурс, як основа геотуристичної діяльності.
2. Підходи до класифікації туристичних ресурсів.
3. Спеціалізовані геотуристичні ресурси.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

1. Геотуристичні ресурси регіонально представлені конкретними об'єктами. Відповідно до умов утворення і сприйняття найчастіше це геоморфологічні об'єкти. Іноді їх ідентифікують вторинні (утворені на їх основі) гідрологічні, біогенні чи антропогенні компоненти, які є особливо ефектними за зовнішнім виглядом. Комплексний ефект відображають ландшафтні об'єкти, що поєднують усі зазначені компоненти, однак визначаються в межах регіону дослідження літолого-геоморфологічною (рідше антропогенною) основою. Зазвичай, такі природні або антропогенні об'єкти мають власні назви (топоніми), використання яких підсилює пізнавальний геотуристичний ефект шляхом відповідних асоціацій.

Типові геоморфологічні об'єкти це яр, тераса, заплава, горб-останець. Особливе значення має схил (скелястий уступ) на якому відслонюється літогенна основа – відслонення. Його аналогом може бути стінка кар'єру, або дорожня виїмка, де відслонюється певне чергування порід. Зазначені

літологічні об'єкти із природоохоронним статусом належать до геосайтів і мають обмежені можливості геотуристичного використання.

Серед гідрологічних об'єктів потрібно відмітити водоспади, річкові пороги, джерела, озера-лійки. Біогенні (переважно флористичні) об'єкти – чагарникові смуги на схилах, зони водно-болотної рослинності, видові ареали (наприклад горицвіту, суниці, папороті, моху тощо).

2. Генетичні геотуристичні ресурси регіону дослідження визначаються його географічним розміщенням, геологічною будовою та історичними аспектами розвитку (геологічного, геоморфологічного та господарського). Для характеристики необхідно використати спеціалізовану літературу та геологічні карти регіону. Важливою складовою такої характеристики є зображення та аналіз гіпсометричного профілю із вказуванням літолого-геоморфологічних компонентів.

3. Функціональна характеристика туристичних ресурсів це результат екпертної оцінки з позицій пріоритетів використання. Зазвичай конкретне функціональне призначення відповідає можливостям ресурсу задовольняти відповідну геотуристичну потребу (естетичну, пошукову, рекреаційну тощо).

Для здійснення такої екпертної оцінки зазначений ресурс необхідно дослідити в польових умовах.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. Вказати еталонні об'єкти, що відповідають основним категоріям природних туристичних ресурсів
2. Вказати та охарактеризувати генетичні геотуристичні ресурси в межах регіону індивідуального дослідження.
3. Вказати та охарактеризувати функціональні геотуристичні ресурси в межах регіону індивідуального дослідження.
4. Заповнити таблицю 2.1.

Таблиця 2.1

№	Типовий ресурс	Еталонний об'єкт
1		

2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

5. Заповнити таблицю 2.2

Таблиця 2.2

Дайте перелік генетичних геотуристичних ресурсів на Вашому маршруті	
Літологічні	
Геоморфологічні	
Гідрологічні	
Ландшафтні	

6. Заповнити таблицю 2.3

Таблиця 2.3

Дайте перелік функціональних туристичних ресурсів на Вашому маршруті		
1	Оглядово-естетичні	
2	Оглядово-пошукові	
3	Спортивно-технічні	
4	Оздоровчо-рекреаційні	

ОЧІКУВАННІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ:

1. Формування базового уявлення про ресурсну основу геотуристичної діяльності.

2. Формування мотивації до вивчення навчальної дисципліни через практичну діяльність.

3. Усвідомлення місця геотуризму в системі власної фахової підготовки.

МОЖЛИВІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ:

- 1) порушення правил безпеки;
- 2) формальне ставлення до характеристики ресурсів;
- 3) непослідовне дотримання методичних рекомендацій.

ДОПОМІЖНІ ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.

2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.

3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.

4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

Додаткова

1. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменяр, 2018. 256 с.

2. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Назвіть підходи до трактування поняття геотуристичний ресурс.
2. Які типи туристичних ресурсів виокремлюють за походженням?
3. Назвіть ознаки оглядового геотуристичного ресурсу.
4. Які об'єкти належать до літологічних ресурсів?
5. Назвіть типи ресурсів за можливістю самовідновлення.
6. Поясніть значення терміну «Геосайт».

Практична робота № 3

МЕТА: Ознайомитися з основними формами діяльності в геотуристичній роботі. Розглянути умови ефективної реалізації форм діяльності в геотуризмі. Розвивати навички теоретичного аналізу структури міжнаукових зв'язків та предмету дослідження конкретної наукової дисципліни. Виховувати працелюбність і старанність при здійсненні досліджень та повагу до наукової роботи.

ОБЛАДНАННЯ: Фахові літературні джерела, дистанційні знімки регіону дослідження.

ПИТАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Форми геотуристичної діяльності.
2. Особливості форм геотуристичної діяльності відповідно до мети реалізації.
3. Кількісні підходи до виокремлення форм геотуристичної діяльності.
4. Технічно-організаційні критерії виокремлення форм геотуристичної діяльності.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Провідна мета діяльності під час геотуру формує загальну мотивацію до участі в його реалізації. Залежно від вибору мети діяльності визначаються способи використання геотуристичних ресурсів та решта складових геотуристичного маршруту.

Вибір мети визначається із вибору категорії потенційних споживачів геотуристичного продукту, яким буде цікавий пропонований формат діяльності. Для цього треба попередньо оцінити геотуристичний попит та насиченість ринку аналогічними продукціями (конкурентні пропозиції).

Загалом кожна форма діяльності відповідно до мети організації зорієнтована на відповідний сегмент: навчальна – переважно на невеликі групи шкільного віку, пізнавальна – на масового споживача у форматі нетривалої екскурсії, спортивні – на групи з попереднім досвідом

туристичної роботи або атракційний аспект у складі інших форм діяльності тощо. Можливе формулювання комплексної мети діяльності в процесі геотуру, якщо це дозволяють часові та технічні можливості. Однак якщо мета буде багатовекторною або надто спеціалізованою, то така діяльність може викликати ефект несприйняття і оптимально розроблений маршрут у мальовничому ландшафті з неймовірно цікавими об'єктами залишиться лише невдалою теоретичною розробкою.

У окремих випадках мета діяльності може конфліктувати із георесурсною спеціалізацією регіону: зокрема пізнавальний аспект унікального «Гораївського відслонення ордовицьких відкладів» буде повністю знівельований ландшафтом Дністровського водосховища з його рекреаційними можливостями.

2. Кількісні параметри дозволяють об'єктивно обґрунтувати перспективність реалізації форм діяльності. Зокрема протяжність маршруту або його окремих ділянок прямо визначає вибір форм діяльності за тривалістю. Крім того, складність проходження маршруту чи природних перешкод буде визначати особливості поєднання таких форм.

Чисельність групи прямо впливає на економічні параметри геотуру, зокрема його вартість. Орієнтування на конкретну чисельність можлива за умови тривалої реалізації геотуру та формування стабільного попиту. На початкових етапах реалізації необхідно бути готовим до різних варіантів, при цьому форми діяльності будуть суттєво відрізнятися при проходженні індивідуального, групового та масового туру.

При індивідуальному підході потрібно обирати форми діяльності зорієнтовані на максимальне розкриття особистості учасника, можна підсилити пізнавально-навчальний контекст нехтуючи рекреаційно-розважальним. В групових турах необхідно консолідувати співпрацю учасників використовуючи спортивні та побутово-господарські аспекти діяльності. При масовому підході доцільно підсилити розважальні складові туру.

3. Вибір унікальної спеціалізованої форми діяльності дозволяє виокремити вашу пропозицію серед конкурентних зробивши її брендовою. Для цього варто обрати форму діяльності, яку неможливо або дуже важко повторити в інших регіонах чи в структурі негеотуристичних продуктів. Це надзвичайно важко і тому потрібно максимально задіяти креативний підхід, користуючись базовими орієнтирами.

Орієнтирами для вибору форми діяльності в першу чергу виступають регіональні ресурси. На їх основі слід вибрати локальний об'єкт, та оцінити можливості його використання, зокрема встановити його юридичний статус, рівень атрактивності (зокрема суб'єктивного сприйняття різними соціальними суб'єктами), можливе антропогенне навантаження, необхідні умови інфраструктурного оснащення та технічного забезпечення в процесі реалізації діяльності.

Після визначення базових орієнтирів потрібно обрати концепцію інтерпретації діяльності (гра, пригода, змагання, екскурсія) та тематичний фон який буде позитивно сприйматися учасниками (машина часу, пригоди на іншій планеті, полювання на динозавра, пошук захованих скарбів тощо). Далі необхідно чітко розрахувати технічні аспекти: хронометраж, кількісний і віковий склад групи, інвентарне забезпечення, форс мажори.

Кінцевим етапом є польове відпрацювання та усунення недоліків, обирання кінцевого формату та його візуальне представлення що буде завданням майбутніх практичних занять).

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. Визначити провідну форму діяльності за метою організації при розробці маршруту в межах індивідуального регіону дослідження.
2. Навести приклади форм діяльності за кількісними параметрами, що можуть бути реалізовані на маршруті в межах індивідуального регіону дослідження.
3. Обґрунтувати технічно-організаційні аспекти форми діяльності, що виступить унікальною складовою при проходженні маршруту.

4. Оцініть загальні особливості Вашого індивідуального маршруту.
5. Сформулюйте мету, яка б мотивувала для його проходження.
6. Виберіть діяльність, яка дозволяє реалізувати запропоновану мету.
7. Заповнити таблицю 3.1.

Таблиця 3.1

Характеристика форм діяльності

Форми діяльності	Характеристика
Короткотривала	
Довготривала	
Індивідуальна	
Групова	
Масова	

8. Заповнити таблицю 3.2.

Таблиця 3.2

Технічно-організаційна характеристика унікальної форми діяльності	
1	Ресурси
2	Об'єкт
3	Концепція
4	Тематичний фон
5	Формат
6	Тривалість
7	Складність
8	Соціальна група
9	Кількість учасників
10	Інвентар
11	Недоліки

ОЧІКУВАННІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ:

1. Формування базового уявлення про форми діяльності під час реалізації геотуру.
2. Формування мотивації до вивчення навчальної дисципліни через практичну діяльність.
3. Усвідомлення місця геотуризму в системі власної фахової підготовки.

МОЖЛИВІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ:

- 1) Порушення правил безпеки;

- 2) Формальне ставлення до вибору форм діяльності;
- 3) Непослідовне дотримання методичних рекомендацій.

ДОПОМІЖНІ ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.
2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.
4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

Додаткова

1. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменяр, 2018. 256 с.
2. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Назвіть підходи до трактування поняття «форми діяльності».
2. Які форми діяльності виокремлюють за метою здійснення?
3. Назвіть параметри кількісної типізації форм діяльності.
4. Які функції реалізує Майстер-клас?
5. Назвіть типові геотуристичні форми діяльності.
6. Вкажіть умови комерційної реалізації геотуристичних форм діяльності.

Практична робота № 4

ТЕМА 4. Геотуристична інфраструктура

МЕТА: Ознайомитися з компонентами геотуристичної інфраструктури. Розвивати навички роботи з планування та реалізації геотуристичних заходів, підвищувати ефективність умов їх реалізації. Виховувати працелюбність і старанність при здійсненні досліджень та повагу до наукової роботи.

ОБЛАДНАННЯ: супутникові знімки регіону індивідуального дослідження зручної роздільної здатності; статистична інформація про туроператорів, що працюють в регіоні дослідження; статистична інформація про інфраструктурні заклади в межах регіону дослідження.

ПИТАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Рекреаційна інфраструктура з позицій геотуризму.
2. Рекреаційні заклади як об'єкти прямого надання геотуристичних послуг.
3. Організації, що надають паралельні та додаткові супутні послуги.
4. Транспортна інфраструктура.
5. Заклади харчування.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ

ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Оцінка транспортної доступності включає характеристику під'їзних шляхів, можливості задіяння транспортних засобів, ресурсів для їх функціонування, часу необхідного для доїзду в конкретний пункт та повернення, а також сезонної чи метеорологічної залежності.

Зокрема вказуються усі транспортні шляхи придатні для доїзду. Характеризується магістральний шлях та пункти роздоріжжя. Виокремлюються шляхи відповідних порядків (I, II, III та ін.) за значенням для організації доїзду. Характеризуються технічні характеристики шляхів (покриття, ширина, елементи облаштування (мости, загородження, перила, вказівники, захисні лісосмуги), прохідність, наявність перешкод, перепад

висот). Кожен шлях поділяється на відрізки залежно від умов. Встановлюється кілометраж кожного відрізка. Дається якісна характеристика щодо використання шляхів.

Транспортні засоби характеризуються з позицій об'єктивних можливостей їх застосування (наявні та перспективні). Наявні – це засоби громадського транспорту, що функціонують в регіоні, власний транспорт туроператора, транспортні засоби, що можуть бути використані шляхом оренди. Перспективні – це ті, які необхідно задіяти відповідно до оціночних суджень дослідника але в даний момент їх використати неможливо.

Ресурси транспортного сполучення це: об'єм пального, кошти за оренду та амортизацію обладнання. Вони визначаються якістю і протяжністю шляхів, типом транспортного засобу та ціною оренди. Зазначені ресурси безпосередньо визначають ціну туристичного продукту.

Сезонна та метеорологічна залежність визначається експертно, шляхом польових спостережень. Загалом вказується залежність від типових погодних умов: ожеледь, «розкисання» доріг, «засніження» ділянок доріг, можливість проїзду в умовах обмеженої видимості.

Підсумком оцінки може бути картосхема з таблицею поясненням.

2. Заклади роздрібної торгівлі є важливим елементом інфраструктури для геотуризму. Зазвичай вони розміщені в межах населених пунктів у місцях із зручним транспортним розміщенням. Однак, залежно від ментальної специфіки регіону, на пошуки закладу торгівлі (особливо якщо це ФОП) може піти багато часу. Відповідно, необхідно зазначити геоприв'язку та умови комунікації із відповідальним менеджером (як його покликати і заслужити його довіру).

Медичні заклади є елементом критичної інфраструктури. Варто зазначити не лише медичні пункти, а й місця проживання конкретних медичних працівників чи осіб з навиками надання медичної допомоги. Елементом вторинної (чи екзотичної) геотуристичної інфраструктури є представництва народної медицини та нетрадиційних хіллерських практик.

Вони можуть суттєво підвищити атрактивність маршруту, але їх не потрібно зазначати як медичні заклади.

3. Туристичний табір є елементом базової інфраструктури. Його якість безпосередньо впливає на ефективність реалізації геотуристичного продукту. Характеристика включає: місце розміщення, максимальне антропогенне навантаження, наявність зручностей, правила перебування та перелік необхідних матеріалів для його тимчасового облаштування (залежно від складу геотуристичного продукту).

Туристичний притулок – спеціально облаштоване місце для укриття у випадку негоди. Створюється в пункті, де відсутні природні умови захисту чи ускладненої транспортної доступності. Включають приміщення, мінімальний запас ресурсів, засоби комунікації.

Таким пунктом може виступати приватна садиба, туристична база чи господарське приміщення за домовленістю із власниками. Якщо такі пункти відсутні то треба зазначити, де їх доцільно створити, можна запропонувати власний об'єктивний проект.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. Охарактеризувати та здійснити оцінку транспортної доступності різних ділянок регіону індивідуального дослідження.

2. Вказати усі заклади роздрібної торгівлі, харчування та надання медичних послуг у межах регіону дослідження.

3. Охарактеризувати місця облаштування туристичного табору та можливих притулків у разі негоди.

4. Навести приклад 10 туроператорів, що можуть реалізовувати туристичні продукти в межах регіону дослідження. Вказати можливі їх послуги.

5. Визначити картографічну основу дослідження:

- підібрати картографічні та дистанційні матеріали дослідження;
- зобразити загальну мережу під'їзних шляхів;
- розділити шляхи на ділянки залежно від доступності;

- охарактеризувати ділянки;
- визначити пріоритетні шляхи та зазначити проблемні.

6. Встановити розміщення пунктів роздрібної торгівлі та медзакладів.

Вказати розміщення пунктів на картографічній основі. Якісно охарактеризувати асортимент товарів та послуг (без їх детального переліку) можна у формі порівняння із еталонним для регіону.

7. Вказати місця розміщення таборів та притулків на картографічній основі. Додати їх фото.

Детально охарактеризувати кожен пункт. Показати місця створення перспективних пунктів.

Здійснити якісну оцінку сформованості пунктів на маршруті. Вказати необхідні заходи їх оптимізації.

Використовуючи відкриті бази даних регіональних туроператорів та рекламні пропозиції, обрати 10 суб'єктів, що можуть представляти розроблений Вами продукт.

Охарактеризувати специфіку кожного оператора та оцінити його можливу зацікавленість запропонованим геотуристичним продуктом за п'ятибальною шкалою.

Сформувані конкретні пропозиції відповідно до особливостей туроператора.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ:

1. Формування базового уявлення про геотуристичну інфраструктуру.
2. Формування мотивації до вивчення навчальної дисципліни через практичну діяльність.
3. Усвідомлення місця геотуризму в системі власної фахової підготовки.

МОЖЛИВІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ:

1. порушення правил безпеки;
2. формальне ставлення до характеристики об'єктів інфраструктури;
3. суб'єктивна оцінка.

ДОПОМІЖНІ ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.
2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.
4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

Додаткова

1. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменяр, 2018. 256 с.
2. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Як потрібно трактувати термін «геотуристична інфраструктура»?
2. Які є типи геотуристичної інфраструктури?
3. Що належить до базової інфраструктури?
4. Чи можливо розробити геотуристичний продукт без врахування інфраструктури?
5. Вкажіть головні об'єкти транспортної інфраструктури.

Практична робота № 5

ТЕМА 5. Просторова організація геотуризму

МЕТА: Ознайомитися з принципами просторової організації геотуризму. Розвивати навички роботи з просторового аналізу геотуристичної діяльності та встановлення її компонентів. Виховувати працелюбність і старанність при здійсненні досліджень та повагу до наукової роботи.

ОБЛАДНАННЯ: супутникові знімки регіону індивідуального дослідження зручної роздільної здатності, статистична інформація про туроператорів, що працюють в регіоні дослідження, статистична інформація про інфраструктурні заклади в межах регіону дослідження.

ПИТАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Підходи до розуміння просторової структури геотуризму.
2. Просторово-ієрархічна структура.
3. Кластер як модель просторових виробничих зв'язків.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ

ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Відповідно до типізації туристичних об'єктів розробити легенду, яка б включала генетичну та функціональну їх характеристики. Встановити позамасштабні та площинні об'єкти. Встановити їх власні назви (за можливості місцеві). Якщо власні назви об'єктів відсутні запропонувати власні.

Охарактеризувати час роботи з оглядовими об'єктами. Зазначити пункти їх оптимального огляду. Охарактеризувати форми роботи та час діяльності в межах функціональних об'єктів. Вказати обладнання необхідне для роботи на функціональному об'єкті.

2. Туристичні об'єкти та об'єкти інфраструктури територіально об'єднуються у функціональні цілісності. Відповідно до геокомплексного підходу туристичний об'єкт виступає основою пункту, для усіх інших ієрархічних складових додаються інфраструктурні компоненти. Позначені на

картографічній основі, разом із шляхами, вони демонструють матрицю для кластерного аналізу.

За принципом територіального зв'язку на основі пов'язаних пунктів виокремлюються просторові локальні та регіональні кущі. На їх базі визначаються центри та вузли, що будуть виступати основами інфраструктурної розбудови. За умови визначеної спеціалізації виокремлених структурних об'єктів визначається туристичний район.

Для невеликого за площею регіону (яким є індивідуальний регіон) досить визначити кущі та центр.

Часто в регіональному поєднанні пунктів ключовою умовою виступає їх приналежність до конкретної ландшафтної місцевості (схилу, заплави, тераси) або урочища (яру, ерозійного останця, конуса виносу). Ландшафтний принцип може виступити альтернативною основою для регіонального зонування, у тому числі визначення діяльнісних пріоритетів. Такий підхід дозволяє чітко виокремити межі ієрархічних таксонів та організувати туристичний продукт з позицій сприйняття довкілля. Це є основа регіоналізації з позицій дефініцій.

3. Геотуристичний кластер поєднує різноманітних суб'єктів, що у конкретному регіоні забезпечують організацію туристичного продукту. Це можуть бути рекламні та туристичні агентства, спеціалізовані та неспеціалізовані туроператори, природоохоронні структури, господарські організації, місцеві освітні та торговельні суб'єкти, суб'єкти транспортних послуг тощо.

Для здійснення кластерного аналізу необхідно продемонструвати якомога більшу кількість компонентів геотуристичного комплексу з позицій задоволення потреб та організації туристичного продукту. Далі визначається важливість конкретної послуги та зацікавлення суб'єкта у її наданні, якщо це вивчення перспективного кластеру, або аналіз статистичної інформації щодо надання конкретних послуг, якщо цей кластер вже функціонує. Проблемність другого підходу обумовлений відсутністю відкритої статистичної інформації,

а анкетування зазвичай демонструє суб'єктивні результати. Відповідно в конкретному завданні потрібно обмежитися перспективним кластером.

4. Для виконання четвертого завдання необхідно сформулювати експертне резюме щодо рівня готовності індивідуального регіону дослідження до геотуристичного використання. Його призначення – дати зрозуміти потенційному інвестору перспективність фінансування, можливу прибутковість та ризики ведення робіт.

Для початку варто зазначити специфіку регіону – його географічні особливості (до трьох речень). Далі – геотуристичну спеціалізацію. Вказати основу ресурсного потенціалу. Назвати загальну кількість об'єктів та які з них можуть виступити провідними туристичними пунктами.

Оцінити сформованість інфраструктури та вказати, які її елементи потребують негайного формування. Зазначити типи продуктів, що тут можуть бути реалізовані, потенційних клієнтів та складові геотуристичного кластеру (до останніх власне і належить інвестор).

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. На топографічну основу нанести основні туристичні об'єкти регіону дослідження.

2. Встановити основні просторові ієрархічні компоненти в межах регіону дослідження.

3. Навести приклад 10 різних економічних суб'єктів що можуть спільно реалізовувати туристичні продукти в межах регіону дослідження. Вказати орієнтовну вартість їх послуг.

4. Здійснити оцінку індивідуального регіону дослідження з позицій ТВК або дестинації.

Завдання 1.

1) Використати картографічну основу, де виконані завдання практичної роботи 4.

2) Підібрати картографічні та дистанційні матеріали дослідження.

3) Нанести усі площинні об'єкти.

- 4) Нанести усі позамасштабні об'єкти.
- 5) Підібрати оформлення для підписів та зазначити їх назви.

Завдання 2.

1) Використати картографічну основу, де виконані завдання практичної роботи 4 та завдання 5.1.

2) На різних тематичних шарах об'єднати пункти в кущі, вказати центр та межі ландшафтних таксонів (рангу місцевостей).

3) Охарактеризувати виокремлені цілісності (робоча назва та функціональні можливості геотуристичного використання).

Завдання 3. Заповнити таблицю 5.1.

Таблиця 5.1

Компонент кластера (суб'єкт)	Конкретний представник	Послуга	Вартість
1. Турагенство			
2. Туроператор			
3. Місцева адміністрація			
4. Транспорт			
5. Природоохоронна організація			
6. Рятувальники чи медичний заклад			
7. Суб'єкт роздрібної торгівлі			
8. Суб'єкт розміщення			
9. Суб'єкт харчування			
10.			
і т.д.			

Завдання 4. Сформулюйте експертний висновок відповідно до методичних рекомендацій.

ОЧІКУВАННІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ:

1. Формування базового уявлення про функціонування геотуристичного регіонального комплексу.

2. Формування мотивації до вивчення навчальної дисципліни через практичну діяльність.

3. Усвідомлення місця геотуризму в системі власної фахової підготовки.

МОЖЛИВІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ:

- 1) порушення правил безпеки.
- 2) формальне ставлення до виокремлення регіональних об'єктів іта суб'єктів кластеру.
- 3) суб'єктивна оцінка рівня сформованості регіону.

ДОПОМІЖНІ ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.

2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.

3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.

4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

Додаткова

1. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменяр, 2018. 256 с.

2. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Як потрібно трактувати термін «спеціалізований геотуристичний комплекс»?
2. Які є підходи до визначення поняття «геотуристична дестинація»?
3. Що належить до ієрархічних компонентів регіонального туристичного комплексу ?
4. Яка функція кластерного аналізу геотуристичного регіонального комплексу?
5. Скільки компонентів доцільно виокремлювати в структурі геотуристичного кластеру?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕОТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ

Практична робота № 6

ТЕМА 6. Геотуристичний продукт

МЕТА: Ознайомитися із структурою та особливостями організації геотуристичного продукту. Розвивати навички розробки геотуристичного продукту та здійснювати аналіз умов його ефективної реалізації. Виховувати працелюбність і старанність при здійсненні досліджень та повагу до наукової роботи.

ОБЛАДНАННЯ: статистична інформація про туроператорів, що працюють в регіоні дослідження, статистична інформація про інфраструктурні заклади в межах регіону дослідження.

ПИТАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Структура геотуристичного продукту.
2. Функціональний цикл туристичного продукту.
3. Якість туристичного продукту.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Послуга є головним компонентом туристичного продукту. Геотуристична послуга зорієнтована на задоволення конкретної потреби (пізнавальної, естетичної, емоційної) з використанням геотуристичних ресурсів. Серед спеціалізованих геотуристичних послуг можна виокремити: екскурсію, майстер-клас, екстрим з використанням спеціального спорядження, воркшоп (фосілхантинг, бушкрафтинг), геокешинг, анімаційний захід тощо.

Зазвичай екскурсія виступає базовою послугою до якої на різних пунктах додаються інші типи заходів. Можливе поєднання декількох екскурсій у денний чи багатоденний тур. Майстер-класи доцільно влаштовувати під час самої екскурсії (наприклад встановлення геооб'єкта за

комплексом ландшафтних ознак чи демонстрація властивостей окремих гірських порід), у місці зупинки чи в спеціально-обладнаній майстерні (лабораторії, музеї).

2. Розробка туристичного пакета передбачає розрахунок часу на окремі етапи туру, яким відповідає конкретна послуга. Чим більше диверсифікована буде етапізація, тим легше буде розрахувати та обґрунтувати цінову пропозицію.

Варто відзначити такі провідні етапи: До їзд від місця проживання до місця збору (декілька варіантів), трансфер до місця поселення (якщо це потрібно) трансфер до початкового пункту маршруту, прохід ділянок маршруту, зупинки, майтер класи, воркшопи, харчування, вільний час, організація табору, нічліг.

3. В Україні геотуристичні продукти функціонують уже відносно тривалий час. Вони почали розвиватися, як типові екскурсійні маршрути в межах геотуристичних об'єктів (печер, штолень, скельних останців) або трекінгові маршрути.

Низький рівень розвитку пропозиції та традиційність туристичного ринку обумовлює збереження типових продуктів без розвитку спеціалізованої інфраструктури. При цьому розвиток нових турпродуктів зазвичай обмежується першою стадією циклу через проблеми реалізації.

Типові геотуристичні продукти доцільно вивчати за пропозиціями спелеоклубів чи спеціалізованих геотуристичних фірм.

4. Складність організації конкретної туристичної послуги визначається багатofакторністю впливу на роботу відповідального гіда. За формою прояву це можуть бути об'єктивні та суб'єктивні фактори. До перших треба бути готовим визначивши моделі поведінки чи запасні варіанти організації роботи. Друга група передбачає вироблення високого професіоналізму в роботі.

Об'єктивні фактори – це зовнішні впливи (погода, стихійні явища, несправність техніки, хвороба, неадекватне місцеве населення, сміття). Група

суб'єктивних факторів: запізнення чи фізична неготовність групи, нестабільний психоемоційний стан учасників, дестабілізація емоційного стану гіда, некомфортність ландшафту, забобони.

Означення максимальної кількості факторів дозволяє розробити максимально якісний продукт і забезпечити його безперебійну реалізацію.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. Обґрунтувати умови реалізації трьох різнотипових геотуристичних послуг в межах індивідуального регіону дослідження.

2. Розробити пропозицію геотуристичного пакету на базі обґрунтованих послуг для групи із 10 осіб, що проживають у Києві. Розрахувати час та вартість.

3. На основі відкритих рекламних пропозицій наведіть 4 геотуристичні продукти (або близькі до них), що відповідають стадіям функціонального циклу туристичного продукту в межах України.

4. Наведіть 20 факторів, що можуть безпосередньо вплинути на якість роботи гіда при проходженні окремої ділянки маршруту в межах індивідуального регіону дослідження.

Завдання 1. Заповнити таблицю 6.1.

Таблиця 6.1

Назва послуги	Формат	Необхідні матеріали	Вартість

Завдання 2. Заповнити таблицю 6.2.

Таблиця 6.2

Час	Послуга	Вартість	Примітка

Завдання 3.

1) За відкритими рекламними пропозиціями геотурів вибрати 4 приклади відповідно до стадій функціонального циклу туристичного продукту.

- 2) Проаналізувати умови їх реалізації.
- 3) Зазначити позитивні аспекти геотуру.
- 4) Вказати проблемні аспекти геотуру.

Завдання 4. Заповніть таблицю 6.3.

Таблиця 6.3

Фактор	Форма впливу і наслідок	Протидія

ОЧІКУВАННІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ:

1. Формування базового уявлення про розробку геотуристичного продукту.
2. Формування мотивації до вивчення навчальної дисципліни через практичну діяльність.

3. Усвідомлення місця геотуризму в системі власної фахової підготовки.

МОЖЛИВІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ:

- 1) порушення правил безпеки;
- 2) формальне ставлення до виокремлення компонентів геотуристичного продукту та факторів впливу;
- 3) суб'єктивна оцінка вартісної складової.

ДОПОМІЖНІ ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.
2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.
4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

Додаткова

1. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменярь, 2018. 256 с.
2. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Назвіть підходи до трактування поняття геотуристичний продукт.
2. Які складові формують туристичний продукт?

3. Назвіть основні відмінності туристичного продукту і туристичного пакету.

4. Які етапи включає період життєздатності туристичного продукту?

5. Назвіть шляхи відновлення потенціалу туристичного продукту.

6. Поясніть значення конкуренції при формуванні якості туристичного продукту.

Практична робота № 7

ТЕМА 7. Геотур та механізми його реалізації

МЕТА: Ознайомитися із структурою та особливостями організації геотуру. Розвивати навички формування геотуру, оцінювати його якість та умови реалізації. Виховувати працелюбність і старанність при здійсненні досліджень та повагу до наукової роботи.

ОБЛАДНАННЯ: картографічна основа регіону дослідження із зазначеними геотуристичними об'єктами та складовими інфраструктури.

ПИТАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Тур як основа туристичного продукту.
2. Структура геотуру.
3. Принципи розробки геотуру.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ

ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Маршрут є осьовим елементом геотуру, він відображає просторові аспекти поєднання регіональних ресурсів та об'єктів інфраструктури, забезпечуючи реалізацію геотуристичних послуг як цілісного продукту. Залежно від особливостей руху маршрут може кваліфікуватися за складністю проходження, за способом пересування чи за протяжністю.

Маршрут у межах регіону індивідуального дослідження реалізується на базі уже сформованих шляхів (стежок) або водних об'єктів. Використовувати ділянки непорушеної природної рослинності буде порушенням природоохоронного права, а прохід через ріллю чи територію приватних садіб – адміністративного. Якщо зазначеного не можна уникнути то необхідно обґрунтувати доцільність прокладання маршруту з подальшим одержанням відповідного дозволу його створення.

Основний маршрут має бути зорієнтований на максимальне охоплення об'єктів, відповідати умовам атрактивності та безпеки, будучи зорієнтованим на пересічного учасника з обумовленим рівнем підготовки.

Запасні маршрути створюються на випадок недоступності основного, необхідності полегшення умов здійснення геотуру чи навпаки ускладнення. Запасним може бути весь маршрут або його складові ділянки.

2. Форми діяльності під час геотуру визначають сприйняття маршруту (ландшафту чи об'єкта), емоційний стан учасників та формують їх мотивацію до проходження маршруту. Важливо, щоб форми діяльності відповідали рівню фізичної підготовки учасників, готовності їх до виконання певних завдань та інформаційній підготовці.

Форми діяльності на маршруті це спосіб руху та дії обумовлені конкретними завданнями. Приклади руху: рух у колоні, зв'язка, рух на плавзасобі, дюльфер, навісна переправа тощо. Конкретні дії визначаються завданнями: пошук предметів або орієнтирів, облаштування табору, приготування їжі, риболовля, бірдовчінг, спілкування з місцевим населенням тощо.

Зміна форм діяльності необхідні для урізноманітнення монотонного проходження маршруту, подолання природних перешкод, виконання завдань, покращення колективної взаємодії. Правильно підібрана форма діяльності до конкретної ділянки маршруту допоможе додатково розкрити ландшафт і зрозуміти його компоненти, а також нівелювати психологічний дискомфорт спілкування між учасниками.

3. Залежно від категорії клієнтів структура геотуру може включати насичену послугами програму, або включати лише базову послугу. Усі варіанти треба розробити для максимального охоплення ринку, врахувавши можливий економічний ефект.

Часто, в умовах впровадження нового продукту, клієнт (замовник) не здатен самостійно або не бажає зрозуміти особливості окремих складових, залишаючи їх на відповідальність організатора. Тому необхідно вибудувати еталонний збалансований тур, в структурі якого доцільно залишити місце для додаткової послуги. Такий тур буде цікавим для великих і середніх груп,

зокрема корпоративних (у тому числі учнівських). В такому турі доцільно виставляти ціну з розрахунку на учасника.

Базовий тур обмежений виключно послугою гіда буде цікавий як індивідуальна пропозиція, так і для малих груп, через суттєве зменшення ціни, яка є сталою для групи (наприклад до 3 осіб = x , понад 3 особи $x + n$)

4. Для контролю та коригування якості надання геотуристичної послуги необхідно виокремити низку індикаторів, прояв яких дозволить оцінити рівень забезпечення потреб клієнта. Зазвичай за головний індикатор приймають психоемоційний стан учасників (вияв ними захоплення чи невдоволення), однак цей показник ненадійний. Більш об'єктивними є вкладання в розрахований час, відсутність порушень правил геотуру, чітке виконання учасниками інструкцій гіда, оптимальний темп форм діяльності, діалог при організації пізнавальної діяльності тощо.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. Продемонструвати основний та запасні варіанти геотуристичного маршруту в регіоні дослідження.

2. Обґрунтувати форми діяльності учасників геотуру на різних етапах його реалізації.

3. Запропонувати варіанти проектів інклюзивного та пекидж-туру для індивідуального регіону дослідження.

4. Наведіть 10 індикаторів якості реалізації запропонованого геотуру.

Завдання 1.

1) Використовуючи картографічну основу регіону дослідження із зазначеними геотуристичними об'єктами та складовими інфраструктури, нанести усі перспективні шляхи для прокладання маршруту геотуру.

2) Відзначити шляхи за складністю проходження.

3) Позначити рекомендований основний маршрут.

4) Позначити запасні маршрути

Завдання 2. Заповнити таблицю 7.1.

Таблиця 7.1

Ділянка маршруту	Форма діяльності	Обладнання	Результат

Завдання 3.

1) Розробити пропозицію інклюзивного одноденного туру в межах регіону дослідження за основним маршрутом.

2) Розробити пропозицію одноденного пекидж-туру в межах регіону дослідження за основним маршрутом.

Завдання 4. Заповніть таблицю 7.2.

Таблиця 7.2

Індикатор	Позитивні ознаки	Негативні ознаки

ОЧІКУВАННІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ:

1. Формування базового уявлення про розробку геотуру.
2. Формування мотивації до вивчення навчальної дисципліни через практичну діяльність.
3. Усвідомлення місця геотуризму в системі власної фахової підготовки.

МОЖЛИВІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ:

- 1) порушення правил безпеки;
- 2) формальне ставлення до виокремлення геотуристичного маршруту;
- 3) суб'єктивна оцінка індикаторів якості надання геотуристичної послуги.

ДОПОМІЖНІ ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.
2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.
4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

Додаткова

1. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменярь, 2018. 256 с.

2. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Назвіть підходи до трактування поняття геотур.
2. Які послуги включає тур (геотур)?
3. Назвіть основні відмінності пекидж-туру та інклюзив-туру.
4. Які етапи включає розробка геотуру?
5. Назвіть шляхи підвищення ефективності геотуру.
6. Поясніть значення туристичних ресурсів при компонуванні геотуру.

Практична робота № 8

ТЕМА 8. Супутні та додаткові геотуристичні послуги

МЕТА: Ознайомитися із структурою та особливостями організації супутніх та додаткових послуг в процесі реалізації геотуристичного продукту. Розвивати навички формування геотуру, оцінювати його якість та умови реалізації. Виховувати працелюбність і старанність при здійсненні досліджень та повагу до наукової роботи.

ОБЛАДНАННЯ: картографічна основа регіону дослідження із зазначеними геотуристичними об'єктами та складовими інфраструктури. Відкриті статистичні дані щодо діяльності туристичних підприємств.

ПИТАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Додаткові та супутні туристичні послуги в системі геотуристичного продукту.
2. Структура додаткових послуг в геотуризмі.
3. Супутні послуги.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ

ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Місто Кам'янець-Подільський є одним із найпотужніших центрів екскурсійного туризму в нашій державі. Активна туристична діяльність тут реалізовується вже понад півстоліття. Великий потік туристичних груп спровокував розвиток потужної інфраструктури додаткових і супутніх послуг.

Супутні туристичні послуги в межах Старого Міста загалом виступають своєрідною галуззю спеціалізації, передусім це послуги громадського харчування та розміщення. Важлива роль роздрібної торгівлі зокрема продуктової та сувенірної. В той же час обмежений розвиток локальних транспортних послуг і фінансової сфери.

Додаткові послуги чітко прив'язані до осі головного маршруту. Це майтер класи локалізовані переважно в межах Замку, екстрим тури (БРДМ-

тур), відвідування конкретних об'єктів (ратуша, музеї), прокат костюмів тощо.

При виокремленні послуг необхідно встановити вигідність місця її локалізації, вартість, та час її реалізації.

2. Додаткова цільова послуга це передусім Ваша пропозиція, яка прямо підвищує економічну ефективність геотуру. Вона може бути реалізована із великою знижкою або як бонус. Також це може бути складова геотуру для VIP-пропозиції. Ці послуги можна пропонувати, як альтернативні при формуванні геотуру або взаємозамінні для осіб, що повторно замовляють Тур. Номенклатура таких послуг відображає рівень професіоналізму в організації геотуру.

Додаткова послуга повинна бути зорієнтована на залишковий (але не вільний) час геотуру. Вона має містити чіткий геотуристичний контекст, бути зорієнтованою на конкретний вид ресурсів і може бути виразно локалізованою. Доцільно щоб така послуга розкривала один із базових компонентів ландшафту стимулюючи «занурення в атмосферу геотуру».

Для ефективної реалізації такої послуги доцільно залучати додаткові виробничі можливості (реквізит, технічні пристрої, допоміжний персонал). Тривалість послуги не повинна перевищувати 20% активного часу геотуру. Атрактивність не може бути вищою ніж основний компонент геотуру. Кількість, вартість і форма таких послуг визначається попередньо.

3. Загальні додаткові послуги можуть бути складовою Вашої пропозиції або інших учасників кластеру, однак вони зорієнтовані на конкретний геотур і реалізуються із попередньою підготовкою.

Такі послуги розраховані на удосконалення комфортності проходження геотуру. Найпоширенішими є прокат спорядження та організація виїзного харчування. Такі послуги орієнтовані на збільшення вільного часу учасника геотуру та підвищення ефективності його реалізації. Вказані послуги можуть мати значну вартість.

4. Супутні послуги це зазвичай не пряма складова туристичного продукту, однак їх реалізація є фактором формування кластеру для конкретного регіону. Найчастіше це роздрібна торгівля та ситуативні послуги (напр.: сфотографуватися із місцевим жителем чи мавпочкою). Важливими є послуги розміщення за несприятливої погоди.

Висока ефективність таких послуг формується при взаємодії і синхронізації учасників кластеру, або формування стабільного туристичного потоку (реалізація холодної води на ділянці маршруту без затінку, чи цілющого трав'яного збору в «святому місці»). За домовленості Ви як ініціатор туристичного потоку отримуєте комісійний бонус.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. Наведіть приклади супутніх та додаткових послуг при реалізації оглядової екскурсів в м. Кам'янець-Подільський.

2. Запропонувати та обґрунтувати ефективність реалізації цільової додаткової послуги в структурі розробленого Вами геотуру.

3. Запропонувати та обґрунтувати ефективність реалізації загальної додаткової послуги в структурі розробленого Вами геотуру.

4. Запропонувати та обґрунтувати ефективність реалізації супутньої послуги в структурі розробленого Вами геотуру.

Завдання 1. Заповнити таблицю 8.1.

Таблиця 8.1

Послуга	Суб'єкт реалізації	Вигідність локалізації (++) та вартість (грн)	Попит (одиниці реалізації напр. осіб/добу)

Завдання 2.

- 1) Визначте ділянку маршруту для реалізації послуги.
- 2) Визначте ресурс та умови реалізації.
- 3) Обґрунтуйте відповідність до конкретної потреби та мотивацію її реалізації.
- 4) Охарактеризуйте матеріальну базу.
- 5) Визначте собівартість послуги.

Завдання 3.

- 1) Визначте пункт локалізації послуги.
- 2) Обґрунтуйте відповідність до конкретної потреби та мотивацію її реалізації.
- 3) Охарактеризуйте технологію реалізації послуги.
- 4) Визначте собівартість послуги.

Завдання 4.

- 1) Визначте пункт локалізації послуги.
- 2) Обґрунтуйте відповідність до конкретної потреби та мотивацію її реалізації.
- 3) Вкажіть суб'єкта кластеру який може її реалізувати.
- 4) Визначте собівартість послуги.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ:

1. Формування базового уявлення про розробку супутніх і додаткових послуг геотуру.
2. Формування мотивації до вивчення навчальної дисципліни через практичну діяльність.
3. Усвідомлення місця геотуризму в системі власної фахової підготовки.

МОЖЛИВІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ:

- 1) порушення правил безпеки;
- 2) формальне ставлення до виокремлення послуг;
- 3) суб'єктивна оцінка ефективності геотуристичної послуги.

ДОПОМІЖНІ ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.
2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.
4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

Додаткова

1. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменяр, 2018. 256 с.
2. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Назвіть ознаки додаткових послуг в геотуризмі.
2. Які додаткові послуги може включати туристичний продукт?
3. Назвіть основні відмінності між додатковими і супутніми послугами.
4. За яких умов формуються супутні туристичні послуги?
5. Назвіть засоби маркетингу додаткових послуг в геотуризмі.

Практична робота № 9

ТЕМА 9. Супутні та додаткові геотуристичні послуги

МЕТА: Ознайомитися із принципами представлення геотуристичного продукту та донесення інформації до цільової аудиторії. Розвивати навички формування геотуру, оцінювати його якість та умови реалізації. Виховувати працелюбність і старанність при здійсненні досліджень та повагу до наукової роботи.

ОБЛАДНАННЯ: Графічний редактор. Відкриті інформаційні дані щодо діяльності туристичних підприємств.

ПИТАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Реклама як умова ефективності геотуристичного продукту.
2. Принципи організації рекламної діяльності.
3. Форми та канали поширення реклами.
4. Торгова марка і рекламний бренд.
5. Імідж геотуристичного суб'єкта.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

1. Назва геотуру, це ключове слово для пошуку інформації про нього та термін, який розкриває його зміст. При виборі назви потрібно врахувати її об'єктивну відповідність до пакету послуг, ефектність сприйняття, звичність та зрозумілість терміну. Бажано, щоб це були слова частого вживання, що відображають позитивні емоції, тренд захоплень та певну таємницю. Важливим є відображення географічної прив'язки, якщо вона сприяє реалізації туру. Не варто вживати пафосних та великих за обсягом назв.

Слоган – відображає результат геотуру з позицій споживача. Він зорієнтований на мотивацію діяльності та розуміння форми її організації. Завдання слогана привернути увагу до геотуристичного продукту, але не розкрити його зміст. Зазвичай передбачає звертання до потенційного споживача – вплив на його емоційну сферу.

Провідна ідея це афоризм, що відображає зміст геотуру. До її розуміння споживач приходять самостійно в процесі отримання послуги і це є загалом відкриття яке здається самостійним. Реалізація провідної ідеї дозволяє зробити геотур світоглядно-формуючим, а об'єкти перетворити в меморіальні цінності.

2. Графічна модель геотуру, це засіб його візуального відображення. Передбачає привернення уваги та формування позитивного образу майбутньої пакету послуг. Може використовуватися як елемент реклами.

За особливостями зображення може бути графічним символом, стилістичним малюнком, реалістичним малюнком, фотографією чи їх поєднанням. Перші два використовуються у випадку належності продукту до серії аналогічних послуг, що вже відомі споживачам, або як складова торгової марки суб'єкта реалізації.

Реалістичний малюнок демонструє романтизоване зображення складових геотуру з підкресленням певних його аспектів (наприклад побуту, ландшафту, обладнання, вираження емоцій). Це найскладніший засіб художнього відображення оскільки вимагає поєднання достовірності зображення з елементами стилізації та вкладення додаткового або прихованого змісту.

Фотографія – прямо демонструє головні об'єкти, ландшафтні умови маршруту чи технічні аспекти реалізації геотуру. Такий засіб підсвідомо підтверджує позитивний досвід попередніх учасників геотуру, формуючи ефект розповіді історії.

Відповідно до технічних можливостей фотографія може використовуватися для підкреслення основних об'єктів чи ландшафту загалом. Важливо, щоб її ракурс повторював ландшафтний ракурс, який побачать учасники та відображав учасників попередньої групи, з якими можливе асоціювання потенційних споживачів.

Відеоролик – анімоване графічне зображення, що використовується як потужний рекламний засіб. Забезпечує динамічне сприйняття геотуру з

різних ракурсів. Підсилене закадровим музичним супроводом і текстом формує загальне уявлення про переваги геотуру.

1. Для донесення інформації про геотур до споживачів важливо вибрати чіткі орієнтири інтересів та засобів ретрансляції. Для цього потрібно виокремити сектори цільових споживачів, головними критеріями є вікова категорія, соціальний статус, пізнавальний інтерес. Складність представлення прямо корелюється із величиною сегменту, на який воно розраховане.

При виборі кількох категорій, що суттєво відрізняються за базовими параметрами варто виокремлювати відповідні концепції представлення (так пригодницький інтерес, що буде пріоритетним для дитячого контингенту, не підійде для досвідченої аудиторії, у той же час акцент на унікальності головного об'єкту геотуру, може бути абсолютно нецікавим для потенційного масового споживача).

4. Механізми донесення реклами дозволяють знайти потенційного споживача та сформувані його мотивацію до проходження геотуру. Вибір механізму корелюється його технічними аспектами, вартістю та вірогідністю сприйняття клієнтами.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. Запропонувати назву, слоган і повідну ідею геотуру.
2. Запропонувати графічну модель геопродукту.
3. Встановити сектор споживачів послуг геотуру.
4. Запропонувати механізми реклами геотуристичного продукту.

Завдання 1.

- 1) Сформулювати назву геотуру.
- 2) Сформулювати слоган геотуру.
- 3) Сформулювати провідну ідею геотуру.

Завдання 2.

- 1) Визначте графічну основу візуальної моделі.
- 2) запропонувати концепцію зображення.

3) Відобразити схематичний ескіз із поясненнями.

Завдання 3.

- 1) Визначити сегмент потенційних споживачів.
- 2) Обґрунтуйте пріоритетність вибраного сегменту.
- 3) Охарактеризуйте інтереси, що використовуються для мотивації.

Завдання 4.

- 1) Сформулювати концепцію реклами.
- 2) Показати шляхи її представлення.
- 3) Охарактеризувати технічні особливості здійснення реклами.
- 4) Обґрунтувати переваги запропонованих механізмів донесення.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ:

1. Формування базового уявлення про представлення і рекламу геотуру.
2. Формування мотивації до вивчення навчальної дисципліни через практичну діяльність.
3. Усвідомлення місця геотуризму в системі власної фахової підготовки.

МОЖЛИВІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ:

- 1) порушення правил безпеки;
- 2) формальне ставлення до визначення назви геотуру і вибору рекламних механізмів;
- 3) суб'єктивна оцінка перспективності сегменту потенційних споживачів.

ДОПОМІЖНІ ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.
2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.

3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.

4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

Додаткова

1. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали ІІІ міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменяр, 2018. 256 с.

2. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали ІІ міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Назвіть головні функції реклами при формуванні геотуристичного продукту.

2. Які принципи слід враховувати при розробці реклами?

3. Назвіть основні відмінності між рекламою потреб і рекламою можливостей.

4. Які категорії споживачів за ставленням до реклами розрізняють?

5. Назвіть основні канали поширення реклами.

Практична робота № 10

ТЕМА 10. Геотуристичний потенціал Подільського Придністер'я

МЕТА: Ознайомитися із регіональними можливостями розвитку геотуризму на базі Подільського Придністер'я, як еталонного регіону. Розвивати навички оцінювання геотуристичного потенціалу регіону. Виховувати працелюбність і старанність при здійсненні досліджень та повагу до наукової роботи.

ОБЛАДНАННЯ: Географічні атласи. Спеціалізована регіональна література геологічної та фізико-географічної тематики. Відкриті інформаційні дані щодо діяльності туристичних підприємств у межах регіону дослідження.

ПИТАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Орієнтовна схема геолого-геоморфологічного районування долини річки Дністер у Хмельницькій області для потреб геотуризму.
2. Стрипсько-Джуринський сектор.
3. Серетсько-Нічлавський сектор.
4. Дзвинячсько-Мукшанський сектор.
5. Товтровий сектор.
6. Тернавсько-Студеницький сектор.
7. Бакотсько-Калюський сектори.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ

ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Геотуристичні об'єкти є локальним результатом появи природних умов або господарської діяльності в конкретному регіоні. Для встановлення об'єктів природного походження слід ознайомитися передусім із геолого-геоморфологічними особливостями території. Далі за допомогою космічних знімків визначити перспективні пункти розміщення об'єктів за комплексом ознак. Переважно такі об'єкти будуть зосереджені в долинах водотоків (відслонення, останці) або в межах понижень вододілів (карстові лійки).

Тривале господарське освоєння регіону дослідження обумовило розвиток тут численних кар'єрів, штолень, переробних гірничих підприємств та інших антропогенних об'єктів, що можуть бути цікавими для геотуризму. Зазвичай розміщення таких об'єктів зорієнтоване на розробку конкретного ресурсу, який є похідним геологічної будови регіону.

Існує низка унікальних потенціально-геотуристичних об'єктів Придністерського регіону, що вже використовуватися в геотуризмі. За ключовими словами зазвичай легко знайти їх зображення та опис (печера Кришталева, Червоногородський водоспад, Сенюманські Богатирі, Китайгородське відслонення тощо). Такі об'єкти варто виокремлювати як пріоритетні.

2. Ресурсна геотуристична спеціалізація регіону може визначатися потенційними можливостями організації геотуристичної роботи з позицій наявних, але ще незадіяних ресурсів, або з позиції ресурсів, що уже активно використовуються. Перший передбачає експертній оцінку на основі прогнозу розвитку, другий – на основі аналізу статистики реалізації геотуристичних продуктів.

На сьогодні поза конкуренцією в регіоні розвивається спелеотуристичний напрямок на базі гіпсових печер. Об'єктами естетичної привабливості виступають окремі каскади водоспадів (Червоногородський, Русилівські) та травертинові скелі. Ресурси відслонень та кар'єрів практично незадіяні.

3. Низка туристичних фірм та організацій рекреаційної і освітньої сфери на сьогодні пропонують окремі геотуристичні продукти, або їх складові в структурі турів Придністерського регіону. За ключовими словами, такими як назви відомих регіональних об'єктів, легко встановлюється рекламна пропозиція таких турів.

Аналіз передбачає встановлення пріоритетності геотуристичної складової, об'єктивність інформаційного резюме, форми діяльності на базі об'єкта, цінову пропозицію та можливі відгуки споживачів.

Зазвичай геотуристична інформація підмінюється культурними феноменами, з якими пов'язані певні місцеві легенди (камінь Довбуша, Язичницька печера). Необхідно вказати можливу користь від використання таких діалектизмів та умови їх ефективного застосування.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

1. Встановити 10 геотуристичних об'єктів для одного із Придністерських регіонів. Ранжувати їх за пріоритетністю використання.

2. Обґрунтувати ресурсну геотуристичну спеціалізацію одного із Придністерських регіонів.

3. Здійснити аналіз ефективності геотуру, що вже існує в досліджуваному регіоні.

Завдання 1.

1) За відповідними літературними джерелами ознайомитися з особливостями природних умов регіону.

2) Встановити гіпотетичні об'єкти та умови їх прояву.

3) Встановити локалізацію гіпотетичних об'єктів за картографічними і дистанційними даними.

4) Перевірити їх наявність

Завдання 2.

1. За структурою визначених об'єктів визначте ефективність організації геотуристичної діяльності.

2. Визначте найбільш привабливі геотуристичні об'єкти та ті, що вже використовуються.

3. Спрогнозуйте роль перспективних геотуристичних послуг в структурі локальної економіки (ОТГ).

Завдання 3. Заповніть таблицю 10.1

Таблиця 10.1

Назва туристичного продукту		
№	Компонент	Характеристика
1	Рівень пріоритетності	

	геотуристичної складової	
2	Геотуристичний об'єкт	
3	Форма діяльності	
4	Об'єктивність рекламної інформації	
5	Ціна	
6	Відгуки про якість продукту	

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ:

1. Формування базового уявлення про умови розвитку геотуристичної діяльності в межах Придністерського регіону.
2. Формування мотивації до вивчення навчальної дисципліни через практичну діяльність.
3. Усвідомлення місця геотуризму в системі власної фахової підготовки.

МОЖЛИВІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ:

- 1) порушення правил безпеки;
- 2) формальне ставлення до виокремлення ресурсів та їх ролі в розвитку геотуризму;
- 3) суб'єктивна оцінка ефективності геотуристичної діяльності.

ДОПОМІЖНІ ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.

2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.

3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.

4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

Додаткова

1. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменяр, 2018. 256 с.

2. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Назвіть причини виокремлення Подільського Придністер'я в еталонний регіон.

2. Які ресурси є визначальними в розвитку геотуризму в регіоні?

3. Назвіть головні геотуристичні субрегіони в межах Подільського Придністер'я.

4. Які головні проблеми обмежують розвиток геотуризму в регіоні?

5. Назвіть основні напрямки інфестування для розвитку геотуризму в регіоні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

ОСНОВНА

1. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.
2. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
3. Організація туризму : підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін. ; за ред. І.М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2008. 541 с.
4. Петрук В.Г., Бондарчук О.В., Трач І.А., Панасюк О.Ю., Царук Ю.І., Ваколюк В.Д. Екогеографія та екотуризм: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 178 с.

ДОДАТКОВА

1. Аріон О.В., Уліганець С.І. Географія туризму : навч.-метод. посіб. К. : ВГЛ «Обрії», 2009. 172 с.
2. Аріон О.В. Географія подорожей та туризму : навчально-методичний посібник до спецкурсу для студентів освітнього рівню «бакалавр» спеціальності 106 Географія (електронне видання). К., 2023. 121 с.
3. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. 168 с.
4. Касіяник І.П. Палеогеографія : теоретичні основи. Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 182 с.
5. Географічна енциклопедія України : В 3-х т. / Редкол.: О.М. Маринич (відп. ред.) та ін. К. : «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1989. 416 с.; 1990. 480 с.; 1993. 480 с.

6. Геотуризм : практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів : Каменяр, 2018. 256 с.
7. Геологічні пам'ятки України : у 4 т. В.П. Безвинний, С.В. Білецький, О.Б. Бобров та ін.; за ред. В.І. Калініна, Д.С. Гурського, І.В. Антакової. К. : ДІА, 2006. Т. 1. 320 с.; Т. 2. 320 с.
8. Денисик Г.І. Страшевська Л.В., Корінний В. І. Геосайти Поділля. Вінниця : Виницька обласна друкарня, 2014. 216 с.
9. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм : сучасні концепції менеджменту та маркетингу. К. : Альтерпрес, 2004. 250 с.
10. Дубович І.А. Країнознавчий словник-довідник. Львів : Ліга-прес, 2005. 819 с.
11. Завадович О. Підвищення привабливості і значення природоохоронного об'єкту при впровадженні геоекспозицій в регіональному ландшафтному парку «Знесіння». *Геотуризм: практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції*. Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2016. С. 157-159.
12. Зінько Ю.В., Іваник М.Б., Шевчук О.М. Європейський досвід розвитку геотуризму. *Географія та туризм*. 2010. Вип. 8. С. 13-23. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2010_8_6
13. Зінько Ю.В. Формування міжнародного геопарку «Скелясті Бескиди» як центр геотуризму. *Вісник Львівського університету*. Серія міжнародні відносини. 2008. Вип.24. С. 83-93.
14. Любинський О., Касіяник І., Касіяник Л., Якубаш Р., Яцемірська Н. Науково-теоретичні та практичні аспекти розвитку екотуризму національно природного парку «Подільські Товтри». *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка*. Сер. Географія. Тернопіль : Тайп, 2023. Вип. 2. (55). С. 17-25.

15. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України». Збірник наукових праць. Кропивницький. ЛА НАУ, 2018. 386 с.
16. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. К. : Знання, 2011. 334 с.
17. Кузик С.П. Географія туризму : навчальний посібник. К. : Знання, 2011. 271 с.
18. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Теоретичні основи туризмології : навч. посіб. К. : Ніка-Центр, 2005. 316 с.
19. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство : навч. посіб. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. К. : Альтерпрес, 2003. 351 с.
20. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство : навч. посіб.; за ред. проф. Ф.Д. Заставного. К. : Знання, 2006. 575 с.
21. Петринка Л.В. Географія туризму. Харків : Основа, 2011. 96 с.
22. Рутинський М.Й. Географія туризму України : Навч.-метод. посіб. Львів : Фенікс, 2002. 107 с.
23. Смаль І.В. Основи географії рекреації і туризму : навч. посібник. Ніжин : Вид-во НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. 264 с.
24. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин : Вид-во НДПУ ім. М. Гоголя, 2010. 336 с.
25. Смаль І.В. Географія туризму : навч. пос. Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2011. 575 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<i>Інтернет-джерела</i>	
TERRRA PODOLICA	https://terrapodolica.com/
Закон України про туризм	https://urst.com.ua/act/pro_turyzm
Державне агентство з розвитку туризму	https://www.tourism.gov.ua/
Український культурний фонд	https://ucf.in.ua/

Навчальне видання

Укладачі Гарбар В.В., Касіяник І.П., Матуз О.В., Придеткевич С.С.

ГЕОТУРИЗМ: ПРАКТИКУМ

Здано в набір 01.10.2024. Підписано до друку 06.01.2024.

Формат 60x84/16. Папір офсетний, друк цифровий.

Гарнітура Times New Roman.

Ум.-друк. арк. 4,18. Авт. арк. 2,27.

Наклад 50 прим. Зам. 0046

Друк – ТОВ “Апостроф”,
вул. Панівецька, 1-а, м. Кам’янець-Подільський, Україна, 32302